

Az erdészeti tanúsítási rendszerek a gyakorlatban

(Experiences of Certification System)

Jáger László*

Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar
Erdővagyon-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézet

Kivonat

Az erdészeti tanúsítások szerepe a tartamos erdőgazdálkodás során egyre növekszik. Jelen vizsgálat összeveti egy nemzetközi 2,8 millió ha kiterjedésű, 600 nem megfelelőséget tartalmazó minta és a magyarországi tanúsítások során megállapított nem megfelelőségeket. Magyarországi viszonylatban a súlyos nem megfelelőségek aránya jelentősebb, mint az az erdészet jogi szabályozása indokolná. Az elmúlt években elsősorban a munkavédelem, a környezeti hatások és a magas védelmi értékű erdők esetén került sor súlyos nem megfelelősége megállapítására. A jövőben az FS szabvány változtatása tovább növeli a kapcsolódó területek jelentőségét.

Kulcsszavak: FSC tanúsítás, erdőgazdálkodás, Magyarország

Abstract

In the recent years the importance of forest certification has been increased. This paper compares results of Hungarian audits with an international sample, including 2.8 million ha area, 600 non compliances. Results proved that in Hungary, audits reveal major non compliances in much higher frequency than it would be justified on the basis of strict Hungarian forest legislation. Non compliances are mostly determined in the field of health and safety, environmental effects and high conservation forests. Further changes of the FSC standard will emphasise the importance of areas not strictly connected to forest management.

Keywords: FSC certification, forest management, Hungary

1. Bevezetés

Napjainkban az erdészeti tanúsítási rendszerek szerepe egyre jobban felértékelődik (Karxner, 2009). Az erdészeti tanúsítás bevezetését követő húsz év alatt a tanúsítási logók elismertsége a társadalomban mára jelentős szintet ért el, és a tartamos erdőgazdálkodás szimbólumává vált (Rametsteiner, 2003). A tanúsított erdők területe közelíti a 200 millió hektárt, ami ugyan kevesebb, mint a világ erdőterületének 6 százaléka, de a növekedési tendencia töretlen (ic.fsc.org/facts and figures). Ugyanakkor a tanúsítási rendszereket számos kritika éri. Ezek a kritikák alapvetően három különböző irányban fogalmazódnak meg:

* jager.laszlo@nyme.hu

- a tanúsító szervezet anyagilag érdekelt abban, hogy a tanúsítás fennmaradjon,
- a tanúsítási rendszer nem elég hatékony a kitűzött célok elérésére,
- a tanúsítás ott a legelterjedtebb, ahol a legkisebb a probléma.

Ez utóbbi állítás kétségtelen, ha azt tekintjük, hogy Európában van a tanúsított erdők majdnem fele, mintegy 88 millió hektár, Afrikában viszont összesen 7,6 millió hektár tanúsított erdő található.

A tanúsítás hatékonysága ugyanakkor nagymértékben fokozódott az ASI¹ felállításával, elég csak a Quality Austria tanúsító szervezet felfüggesztésére gondolni (2016. május 26.).

Jelen kutatás célja a közép európai tanúsítások összehasonlítása, olyan szempontból, hogy melyek azok a tipikus hibák, amelyek ebben a régióban az erdőgazdálkodóknak gondot okoznak. Várható, hogy a közeljövőben Magyarországon is növekszik a tanúsított terület, illetve előbb-utóbb a magánerdők is bekapcsolódnak az erdészeti tanúsításba, ezért mindenképpen időszerű a korábbi gyakorlat és az eddig felmerült hibák áttekintése.

2. Anyag és módszer

A vizsgálat elsősorban az info.fsc.org adatbázisban elérhető adatokat elemzi. A COC (tanúsítási láncban) résztvevő kereskedelmi szervezetek éves jelentése nem elérhető, viszont az erdészeti, azaz FM jelentések 2009-ig visszamenőleg nyilvánosak. Az egyes jelentésekből az azévi nem megfelelőségek felsorolása, jellege és súlyossága megállapítható.

Az adatbázisból a 2010–2015 év között Magyarországon, Romániában és Bulgáriában elvégzett FM auditok nem megfelelőségeit vizsgáljuk. Ez mintegy 600 nem megfelelőséget jelent, amelyek statisztikai kiértékelése már statisztikailag releváns megállapításokat eredményezhet.

3. Eredmények

Magyarországon jelenleg öt erdőgazdaság áll FSC erdészeti tanúsítás hatálya alatt. A tanúsítással érintett terület, illetve a tanúsítás megszerzésének időpontja az *1. táblázatban* található.

1. táblázat: Az FSC erdészeti tanúsítás elterjedése Magyarországon

Erdőgazdaság	Tanúsítás megszerzése	Tanúsított terület (ha)
Mecsek Zrt.	2002.01.25.	54 813
SEFAG Zrt.	2002.11.22.	86 332
Nyírerdő Zrt.	2005.11.30.	59 845
Zalaerdő Zrt.	2008.11.11.	56 836
Bakonyerdő Zrt.	2012.11.19.	62 254

Az *1. táblázat* alapján megállapítható, hogy a tanúsított erdőgazdaságok a tanúsítás folyamatában jelentős gyakorlatot szereztek ez elmúlt évek során, és feltételezhető, hogy nem okoz jelentősebb problémát a tanúsítás fenntartása. Ez a megállapítás az info.fsc.org adatbázisból szerzett adatok elemzésével igazolható, vagy cáfolható.

Az adatok elemzéséhez előre kell bocsátani, hogy az erdészeti tanúsítási rendszerek a nem megfelelőségeket egy három fokozatú skálán értékelik, az alábbi módon:

¹ ASI: Accreditation Services International, az FSC ellenőrző szervezete

- observation (megfigyelés) kibocsátására kerül sor, ha az észlelt probléma nem okoz nem megfelelést, de jelentős annak a kockázata, hogy a későbbiekben a korábbi gyakorlat fenntartása esetén nem megfelelés valósul meg.
- minor, azaz csekély súlyú nem megfelelés megállapítására van lehetőség akkor, ha az észlelt probléma kisebb súlyú, nem rendszerszintű. Ebben az esetben az auditor szervezet egy év múlva, a következő audit során ellenőrzi a nem megfelelés kezelését.
- major, azaz súlyos nem megfelelés előírására van lehetőség, ha a kisebb súlyú nem megfelelés megoldása egy év alatt nem valósul meg, vagy ha a probléma első észlelésekor is jelentős hatású.

A 2010–2014 évek között a tanúsított 320 ezer hektár területen a 2. táblázatban feltüntetett nem megfelelések kerültek kimutatásra.

2. táblázat: Az nem megfelelések Magyarországon 2010-2014 között

Nem megfelelés szintje	2010	2011	2012	2013	2014
major	7	1	3	3	2
minor	11	21	19	10	10
observation	18	6	4	3	11

A számok első pillantásra is jelzik, hogy a tanúsítás fenntartása során a céges számos súlyos problémával szembesülnek, azaz az auditok gyakran eredményeznek súlyos nem megfeleléseket. Ez annál is inkább meglepő, mert a tanúsítás gyakorlata során az első pár évben – a rendszer kialakítása során – a legnagyobb a gyakorisága a jelentős nem megfelelés megjelenésének. Csak zárójelben jelezzük, hogy a Zalaerdő Zrt. 2008-as tanúsítása is 2008-ban, illetve 2009-ben eredményezett jelentős nem megfeleléseket.

A kapott adatok értelmezése mindenképpen igényli egyrészt az adatok nemzetközi összehasonlítását, illetve a kapott jelentős nem megfelelések részletesebb elemzését.

A nemzetközi összehasonlítást a Romániában és Bulgáriában működő FM tanúsítások elemzésével végezzük. Az országok kiválasztásában elsősorban az játszott szerepet, hogy Ausztriában és Szlovákiában az FSC erdészeti tanúsítás jelentősége sokkal kisebb.

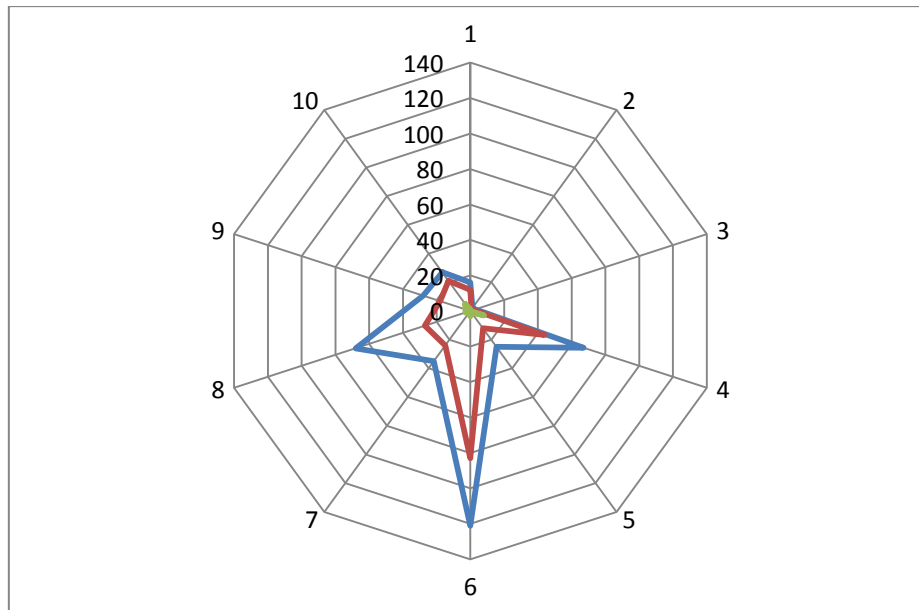
A mintába 18 FM tanúsítás került, 1740 hektár és 2.2 millió hektár közötti területtel, amely összesen 2,8 millió hektár területet fed le. A vizsgált időszakban a kapott nem megfelelések száma a 3. táblázat szerint alakult.

3. táblázat: A nem megfelelések Magyarországon és a nemzetközi mintában 2010–2014 között

Nem megfelelés szintje	HU / db	HU / 100 ezer ha	minta / db	minta / 100 ezer db
major	16	5,0	25	0,87
minor	71	22,2	219	7,65
observation	42	13,1	148	5,17

Elsőre szembetűnő, hogy a mintában területre vetítve a nem megfelelések aránya sokkal kisebb. Ez a tanúsítások nagysága miatt is lehetséges, mivel a mintában van mintegy 2 millió hektáros FM tanúsítás is. Nagy területek esetén értelemszerűen a feltárt problémák területre vetített aránya kisebb. Ami viszont tényként kezelhető, az, hogy Magyarországon a nem megfelelések sokkal nagyobb arányban érik el a súlyos szintet.

A kapott adatok értelmezéséhez mindenképpen célszerű vizsgálni az egyes nem megfelelések arányát.

1. ábra: A nem megfelelőségek kategóriák szerint
(zöld: major; piros: minor; kék: observation)

Az 1. ábra mutatja a nem megfelelőségeket az FSC alapelvek szerint (Council, F.S. 2004). Az ábra értelmezéséhez mindenképpen ismerni kell az egyes számok jelentését:

1. számú alapelv: A TÖRVÉNYEK, ILLETVE AZ FSC ALAPELVEINEK TISZTELETBEN TARTÁSA
2. számú alapelv: FÖLDHASZNÁLATI JOGOSULTSÁGOK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK
3. számú alapelv: BENNSZÜLÖTT LAKOSOK JOGAI
4. számú alapelv: KÖZÖSSÉGI KAPCSOLATOK ÉS A DOLGOZÓK JOGAI
5. számú alapelv: ERDÉSZETI HASZONVÉTELEK
6. számú alapelv: KÖRNYEZETI HATÁSOK
7. számú alapelv: GAZDÁLKODÁSI TERV
8. számú alapelv: ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS
9. számú alapelv: A NAGY VÉDELMI ÉRTÉKŰ ERDŐK FENNTARTÁSA
10. számú alapelv: ÜLTETVÉNYEK

Az 1. ábráról leolvasható, hogy a tanúsítás során a leggyakoribb nem megfelelőség megállapítása a 6. pont: környezeti hatások esetén, ezt követi a munkavédelem és a monitoring vizsgálata. A nem megfelelőségek súlyosságának vizsgálata azt is kimutatja, hogy a súlyos szint a munkavédelemmel kapcsolatosan kerül leggyakrabban megállapításra, míg a monitoring rendszernél a megállapítások leggyakrabban csak az observation szintet érik el.

Az adatok részletesebb bontása azt mutatja, hogy a 6., 4. és 8. alapelven belül is kiemelt problémát csak egyes kritériumok betartása jelent. A mintegy 600 nem megfelelőségből majdnem 150 esetben az 4. táblázat szerinti nem megfelelőségek kerültek megállapításra.

A magyarországi nem megfelelőségek tekintetében jelentős különbség, hogy a magas védelmi értékű erdők esetén is jelentős számú (5 db) major nem megfelelőség megállapítására került sor. Ez elsősorban azért fordulhat elő, mivel ezen erdők kijelölése nem része a magyar erdészeti gyakorlatnak, így alkalmazása kifejezetten az FSC követelmények miatt történik.

4. táblázat: Leggyakoribb nem megfelelőségek a mintában

Kritérium	Előírás	db
6,5	Írásos útmutatót kell készíteni a fakitermelés során megvalósuló erdőkárok minimalizálása érdekében, a vízfolyások védelme és az erózió elkerülés érdekében.	50
4,2	Az erdőgazdálkodónak be kell tartania a minimálisan előírt munkavédelmi és munkaegészségügyi előírásokban megfogalmazottakat.	48
8,3	Az erdőgazdálkodónak biztosítania kell a szükséges dokumentációt az ellenőrző és tanúsító szervezetek számára, hogy minden egyes erdei terméket végig kövessenek az eredetétől	44

4. Várható tendenciák

Az FSC új erdészeti szabványa 2015-ben került elfogadásra. A szabvány szövegének vizsgálata azt mutatja, hogy a kapcsolódó területek egyre nagyobb hangsúlyt kapnak az erdészeti tanúsítás során. Új elemként jelentik meg a tájkép értékelése, a nemi egyenlőség, a korrupció vizsgálata. A korábbinál nagyobb hangsúlyt kap a társadalmi szervezetekkel történő egyeztetés, a munkavédelem, a CITES. Új szabályként jelenik meg a távlati hatások kimutatása és az externáliák vizsgálata.

Ebben az értelmében a klasszikus erdészeti témák, mint az üzemterv, a fahasználatok, a hagyományos értelemben vett tartamosság – jelentősége csökken. Figyelembe véve, hogy Magyarországon a hagyományos erdészeti kérdések szabályozása nagyon erős, de a kapcsolódó területek súlya kisebb, ezért a továbbiakban a tanúsítás további erőfeszítést igényel az erdőgazdaságoktól.

Felhasznált irodalom

- KRAXNER, F. – YANG, J. – YAMAGATA, Y. (2009): Attitudes towards forest, biomass and certification – A case study approach to integrate public opinion in Japan. *Bioresource technology*, 100 (17): 4058–4061.
- RAMETSTEINER, E. – SIMULA, M. (2003): Forest certification—an instrument to promote sustainable forest management?. *Journal of environmental management*, 67 (1): 87–98.
- FSC FACTS AND FIGURES. 2016.05. - <https://ic.fsc.org/en/facts-figures>
- COUNCIL, F.S. (2004): FSC principles and criteria for forest stewardship. Forest Stewardship Council, Bonn (Germany)
- PRINCIPLES, F. S. C. (2004): Criteria for Forest Stewardship. FSC reference code: FSC-STD-01-001 (April 2004).

